

կապած կը պտտտի անիկա, եւ ուր որ նստելու ըլլայ՝ անոր բարձ մը կը մտնուցանեն որ վրան բազմի (իրեւելի ի գահ արքայական) ուրիշներէն բարձը գիրք մը առած: Երբ «Թագաւորը» գինի խմէ, ճիշդ խմելու պահուն յօդը հարմարեւորը սահագնադրորդ ծափահարութիւններ կ'ընեն, պատահականներէն փեղկերը, գաւաթները, ամեն ինչ որ կրնայ ձայն արձակել, կը հնչեցնեն: Այս պատիւը միայն Թագաւորին կ'ըլլայ:

Գովասանական երգերը հարսին համար են, բայց կայ հատ մ'ալ փեսային համար, որ կը նկարագրէ իտեական փեսային ֆիգիւրը. —

Ելի կոյնէ, Թագաւոր աղբւր,
Ես քեզ գովիմ գլխուտի ի վար:
Էռեղ ես քու պոյնիկ ըսիմ,
Ուր շինէրի ծառ կու մանի:
Անկից ես քու երեսն ըսիմ,
Ուր լուսնի կալ կու մանի:
Անկից ես քու փեռնէն ըսիմ,
Անկից ես քու աչուսն ըսիմ,
Ուր շահնէն աչք կու մանի:

Արիւնքի օրը այս վերջնական պատրաստութիւնները կ'ըլլան եւ երկուշաբթի առաւօտ, արշալուսէն առաջ, հարսը ձին կը հեծցնեն ու կը տանին եկեղեցի, նոյնպէս փեսան ձի հեծած կ'երթայ հոն, եւ պսակի արարողութիւնը կը կատարուի: Անկէ դարձեալ երգերով եւ նուազածութեամբ ամենքը կ'երթան, հարսն ու փեսան ձիով, ի տուն փեսային:

Այդ երգերուն մէկը կ'ըսէ. —

Օրգելը (անձրեւ) խաղաղ կու թորայ,
Թագաւորին ձին կու խաղայ,
Հարսին ալ սիրտը կու դողայ,
Հայրսին ալ սիրտը կու դողայ:

Երբ հարսն ու փեսան, ընկերացող բարեկամներու հետ, կը հասնին տանը գուռը նուագածուք եւ տիկիները երկու խմբակի կը բաժնուին եւ կ'երգեն փոխ ի փոխ պատշաճ երգերը:

Նախ եւ առաջ հարսին կ'ուղղեն «բարով էկար, ի սա քանչեւի տողերը, զուարթ եղանակաւ մը. —

Բարի լուս, աղուոր, բարի լուս. (խէ.)
Բարի լուսուն բարին վրատ (խէ.)
Ուր ցածէ արեւն ի վրատ: (խէ.)

Թագաւորին մօրը հրաւեր մը կ'երգեն զայն ալ դուրս բերելու յողջոյն եւ ի տես հարսին. —

Թագաւորի մօր, դուրս եկու.

Թագաւոր որդեկու է եկեր,

Թէք զնացեր ու չեփտ եկեր:

Եւ նորէն առ հայրսն կ'ուղղեն խօսքը. —

Ուրբեցար, բոլորեցար,

Աղուոր, ճամբան մոլորեցար.

Մոլորեցար ու ներս եկար,

Հայ իմ հայ, աննախ աղուոր:

Այս «մոլորումը» կ'անհարկէ այն իրողութեան թէ հարսը եկեղեցիէն ըստ սովորութեան հօրը տունը վերադառնալու փոխանակ, այս անգամ կ'երկնը տունը զնացեր է:

Յանուն փեսային կ'երգեն հետեւեալը. —

Առաւօտուն լուսուն աղուոր մի տեսայ,
Գոհութիւն Աստուծու, եար էղաւ ինծի.
Եախութ, զմութ, անգին քար էղաւ ինծի:
Եկուոր, աղուոր աղբիկ, հարս էղար մեզի.
Եախութ, զմութ, անգին քար էղար մեզի:

Եւ սա տողերը. —

Առաւօտուն դէմ ի արեւ,
Թագաւորը տայ մօրը բարեւ.
Բարով եկիր տուն, բարեւ-արեւ,
Յախութի մեր տանն ի վերեւ:

Այդ օրը, կես օրէն վերջը, աղջկան ազգականք ու բարեկամք կու գան ի տես իրենց աղջկան, եւ շատ մեծ ցնծութիւն, կերուխում կ'ըլլայ այդ առթիւ. հարսնէք իր գագաթնակէտին կը հասնի: Երբ վերջապէս մայրը եւ հետինները աղջկան ֆեսա բարով կ'ըսեն եւ դուրս կ'ելլեն, սա տողերը սովորաբար կ'երգեն, ինչպէս առիթ ունեցած եւ արդէն անգամ մը յիշելու. —

Մի լար, մարիկ, մի լար, ես նորէն տի գամ.
Ասկի տանուհինգ օր, արկովս տի գամ:

Արդարեւ այս պահուն աւելի դժուար կու գայ մօրը այս բաժանումը քան երեկուան արարողութիւնէն վերջը, երբ բաժանումը ձեւական էր:

Այդ պահուն աղբիկն ալ կու լայ, եւ անոր ալ սա տողերը կ'երգեն. —

Նազ արեւ, նազ արեւ, նազտ վերցնիմ,
Այու քեզն նուշ ու շէքէր կերցնիմ,
Հագցնիմ, կապցնիմ, մարնցտ խրկիմ:

Աղջկան կողմին համար հարսնէքը ասով կ'աւարտի, իսկ տղան կողմը երեքշաբթի ալ կը շարունակէ: Չորեքշաբթի առաւօտ պսակը վար

կ'անեն, եւ երեկոյն միայն առաջին անգամ ըլլալով թողու այր զհայր իւր եւ զմայր եւ երթայ զհետ կնոջ իւրոյն :

62. Ամուսնութեան առաջին տարին դրախտի կեանք մը կ'ապրին նորապսակ զոյգը — հրաւերներու, խնջոյքներու, ընծայներու տալի մէջ է ան, զի երկու կողմին ազգականները իրարու ձեռքէ կը յափշտակեն ամուլքը՝ երեք չորս օր զանոնք պատուելու համար : Գեպքերու մեծամասնութեան մէջ այդ առաջին մէկ կամ երկու տարուան գերերջանիկ կենցաղավարութեան կը յաջորդէ դառն բաժանումը : Գիտան կը թողու իր հարսն ու ընտանիքը եւ կ'երթայ պանդխտիլ, ընդհանրապէս ի Կ. Պոլիս : Այս բաժանումը կը տեւէ երկու-երեք տարի, կրնայ երկարիլ մինչեւ հինգ կամ տասը տարի : Երկու ամուսիններուն սիրտը միշտ կու լլնայ մանաւանդ հարսին : Զիրար տեսնելու բուն ու անշէջ տենէջ զօր կը զգան կը նմանի պապական մարդուն ջուրի համար զգացած սաստիկ ծարաւին, եւ այդ նմանութեամբ է որ կոչուած է հօքօթ, որ « ծարաւ ին արմատէն շինուած բառ մ'է : Մարդ փորձառութեամբ միայն կրնայ գիտնալ այդ կարօտի զգացումին անբացատրելի սաստկութիւնն ու ինքնուրոյն հանգամանքը : Որքան սաստիկ է կարօտը, նոյնքան մեծ եւ ուժգին է ուրախութիւնը զոր կը զգան երբ իրարու երես նորէն կը տեսնեն : Ատենք Ակնցի մը կեանքին ամենէն խորունկ փորձառութիւններէն են եւ անոր սիրտը կարծես կը հերկեն եւ կը կակղցնեն սիրոյ ամենէն ազնիւ եւ գեղեցիկ պտուղները արտաբերու :

Ակնայ բանաստեղծութեանց ստուար մէկ մասը կարօտը կ'երգէ, եւ նուրբ, ուժեղ, հանձարեղ բացատրութիւններով կը յորդի : Ընդհանրապէս կարօտի ճիշդ Ակնէն կ'արձակուի առ պանդխտեալը : Երբեմն նմաններուն մէջ կը մտնեն քանի մը սող այդ սրտայոյզ երգերէն որ անդիմադրելի ուժով մը զպանդուխտը անպապաղ տուն վերադառնալու որոշումին կը բերեն :

Այս քերթուածոց մէջ քանի մը օտար բառեր շատ կը գործածուին, ինչպէս, Խօրիւ — պանդուխտ, Խօք — սիրական, ամուսին. Խօքօթ — ընծայ. Կնօք — սոխակ. Խօքօթ — փափաքին, ուխտին կատարումը :

Հետեւեալ անտունին երիտասարդին տունէն ելած աւուր երգն է յորում անիկա իր մատաղ կիներ, ընտանիքին սիրալիկ հոգածութեանը կը յանձնարարէ, եւ յորում կինն ալ

իւր այրը սուբբերուն պաշտպանութեանը կը յանձնէ :

Գնամ ու գնամ կ'ըսիմ,

Ես կ'երթամ, բարով մնացէք :

Ծաղիկ մի ամանէթ (աւանդ) կու տամ,

Վարդերուն մէջը պահեցէք :

Քուր ուզէ՞ գինի տուէք,

Աղւորորիս խաթրը մ'աւերէք :

Էմմէնտ հաւատ նստէք,

Իմ տեղս ալ խոռ պահեցէք :

Էմմէնտ խմածն անուշ,

Իմը իմ տեղը թափեցէք :

Կարմիր կապաւոր աղուր,

Գուն ուր կ'երթաս միւսուր,

Կնցիքի, Ս. Գեւորգ հետդ գայ,

Ու զեմտ ալ շեղէ ձիււոր :

Բռնէ խաթրիկիս թեւէն,

Սներեւ լէռներն անցնէ :

Հարսը լուսինը կը յղէ պատգամաւոր առ իւր սիրելին. —

Լուսիկ մի փրթաւ քարէն,

Կէսն է խոռ, կէսն է բոլոր :

Քիչ քիչ ալ ի վեր եկաւ,

Բոլորքեր ընտոր թագաւոր :

Լուսիկ, գուն լուսով կենաս,

Թը կենաս պահիկ մի հուսա :

Երկու խօսք գանգատ ունիմ,

Ան գանգադգիմ գուն ալլա գնա :

Գնա, խաթրիկիս բւէ,

Ձի կենայ լ' ելլէ ու գայ :

Խօսկունքդ ի գլխուս վըայ,

Ձի գիտիմ գուր խաթրիկիս :

Եկուր, նշանով ցոյց տամ,

Բարձր պատ ու ծառ շքերուն :

Նստիւր է ծառին շքին,

Խատ ու մատ խատէհն ի ափին :

Խատէհն ուր ափիտ ունիս,

Կամ խմէ, կամ տուր խմողին :

Ան սազտ ուր կէքսիտ ունիս,

Կամ չալէ (նուագէ) կամ տուր չալողին :

Կարօտակէզ հարսը առուակին կը խօսի : —

Ջրիկ, որ ակնէն կու գաս,

Իմ պաղուկ ջրիկ լ' անուշիկ :

Ես ան ակնէն կու գամ,

Հին ու նոր ձնակն է վրան :

Եկուր մեր պաղան տանիմ,

Վարդ ու նուա ունիմ ջրեւու :

Վարդ ու նուա ունիմ ջրեւու,

Ըռահասն փունջ հանելու :

Քաղեմ ու փունջ փունջ անիմ,
Արմուղան խրկիմ խարիպիս,
Առնէ ու քնթին զնէ,
Կիւլպէնտն փաթելը շարէ .
Կիւլպէնտն ալ արեւ լընի,
Իր եարուն արտիկը ցաթէ:
Պանդխտութեան տարիները շատ են
երկարեր, կինը կը թախանձէ. —

Վաղուց գնացած եարունկ,
Ել եկու խիստ իմ կարուստեր.
Տարին տաս լ' երկու ափս
Դուռն ծովուն եայուն կու կենաս.
Ծովն ալ մահանայ կ'անես
Իս քննէ կարօտ կու պահես:
Ե(ր)բ ուր գարու ուր լընիս,
Դուռն ինծի իմաց արէ,
Թեւս կարմունձակ, շինիմ
Քալէ ու եկու տուն:

Բնական է որ կարօտէն տանջուող կինը
շատ անգամ յերազի տեսնէ իրեն թէ իր
սիրելին յանկարծ վերադարձած է: Հետեւեալ
դեղնցիկ կտորը կը կարծեմ թէ երազի մը վրայ
ձեւուած է. —

Ես աս գիշեր դուրս ելայ.
Մութ գիշեր՝ չի կայ լուսնկայ:
Իմ եարս ալ բուստ եկաւ,
Չէրքը կար ոսկուն մաշալա (Ճրագ)
Թեւեւ բռնեց տուն տարաւ,
Դուռ դրաւ, արիկն ի վրան:
Չգեց խուշմուշի տեօլէկ,
Սէրուէր բարձերն ի վրան:
Սաղեց ոսկունքէն սեղան,
Հաւ խորված, կաքան ի վրան:
Խմէ ուր ըսիմ անուշ,
Ես մէկզա բռնիմ քեզի նուշ:
Սէրը սիրողին վայել,
Աս գինին անուշ խմողին.
Ինչեի անտունի մ'ըսիմ,
Ուր թնտայ խատհն ի արիտ.
Խատհն չն ի արիտ թնտայ,
Ոսկնթեւ մաղերտ երեսիտ:
Սէր կայ մարդն ի քուն կ'անէ,
Սէր կայ մարդն արթուն կու պահէ:
Կարծեմ թէ հետեւեալ կտորին մէջ ալ
երազը իր բաժինն ունեցած է. —
Այ, իմ սարերու հովիկ
Վար իշեր դռնակն է զարկեր.
Արթնցայ ու վեր ինկայ,
Գիտցայ թը խարիպ է եկեր:

Կորուկ ճահերուկ հարսնուկ,
Ուր իշեր դռնակն է բացեր.
Տեսեր ուր իր եարը չէ,
Մէլուլեր ու ներս է գնացեր:
Կեսրակն ալ հարցմունք արեր,
Հարսնուկ, քու դր տեղն է ցաւեր:
Մարիկ, քու որդուտ սիրուն
Իմ էմէն տեղիկ է ցաւեր:
Մի լար մի տրտմիր, հարսնուկ,
Գիր կ'անիմ որդեկս կու բերիմ:
Գիր անես որդեկտ բերես,
Աստըծու լուսուն տիրանաս.
Գիր շանես ու չի բերես,
Կ'անիծիմ քար կու դառնաս:
Կայ կտոր մ'ալ որ յուսախար եղած կնոջ
բարկութեան ժայթքումն է. —

Եկին ու բերին խապար,
Թը ելեր քու եարն ու կու գայ:
Էմէն բան ի տան դրի,
Ջուր գրի մազ լուացի.
Հագայ շարաշար շապիկ,
Կապցի լահուշալ գօտի.
Դգմակ մի նոսն հատ գինի
Առի ու դէմ գնացի:
Տիւշման ալ երես եկաւ,
"Ուր կ'երթաս ան քու եարս չէ",
Թուլցաւ Հահնի բազկիս,
Թափեցաւ նոսն հատ գինիս:
Տիւշման, աշքըտ քօր կենայ,
Նենգաւոր լեզուտ չորանայ:
Մէյ մ'ալ տիւշման ուր տեսնիմ,
Տի հանիմ լախուկս ի ձեպէս,
Չախուկս ի ձեպէս տի հանիմ,
Տի մորթիմ սեւ ոշերըր պէս.
Արունը խատհն աննիմ,
Տի խիմ անպակ գինու պէս.
Մսիկն ալ քեպապ տ' անիմ,
Տի ուտիմ կարու մի պէս:

63. Ողբերուն մէջն պիտի յիշեմ նախ
այն շատ տխուր կտորը որ պանդխտութեան
մէջ մեռած երիտասարդին վրայ յօրինուած է. —
Եկին ու բերին խապար,
Չէօլ խուրպէթ մանուկ մ'է մէներ.
Մէներ մարդ չէ իմացեր,
Իրեք օր խանն է ձնացեր,
Հարկի պէզդիկեան մ'է եկեր,
Ան խանին դռնակն է բացեր,
Բացեր ու ներս է գնացեր,
Միաժօր մանուկ մ'է մէներ:

Համարներուն ձան տուեր
 Աւեր ծովեզներէն է իջեր.
 Ծովէն ալ ջրիկ առեր,
 Մանուկին պոյն է վազեր.
 Գլխուն փոշին (փաթոցը) վար առեր,
 Սեւ պոյին պատենք է ձեւեր.
 Փէռչեմէն մազիկ առեր
 Խարիպին պատենքն է կարեր:
 Եկին օտար մարերն ի վրան,
 Եկին օտար քուրերն ի վրան
 Եկին ու վայ բերին բերողին,
 Վայ բերին վայ օնցունողին.
 Վայ լուսէ լուս արթուն կեցողին,
 Հետեւեալը մօրը ողբն է իր մեռած որդւոյն վրայ. —

Ես աս գիշեր դուրս ելայ,
 Ողորմուկ ձանիկ մի կու գայ:
 Ցածցայ ու մտիկ արի,
 Ան ալ իմ որդուն ձանը կու մանի (նմանի).
 «Չիմ կենար հողուն է՝ երբուն,
 Սեւ օձերուն բարակ ձաներուն.
 Օձերը ձան կու տան ձագկներուն
 Միս եկիք աժան է՝ ըտական,
 Միսը տի ուտիք կողբներուն,
 Զորը տի խմիք շահեն աչերուն:»
 Աս գիշեր մինչուկ լուսցաւ
 Կանչեցի վայ ինծի, գանկիկ.
 Մահիկս դանկով արեք,
 Չի պիտի ինծի ժամանակ:
 Հետեւեալ ողբով դեռատի հարսը պրիւսցեալ ըլլալով՝ իր կնիքով պաշտպանութեանը շարունակումը կը խնդրէ՝. —

Մարիկ է՝ երեսի քողիկ,
 Մի տանիք քողիկս երեսէս:
 Քողիկս երեսէս տանիս,
 Մի քակեր ցանկիկս ի պատէս.
 Ցանկիկս ի պատէս քակես,
 Ինծի շատ գիտար կ'ուլի:
 Մայրը իր միակ որդւոյն մահը կ'ողբայ սա յուսահատական տողերով. —
 Գնացէք փառ ու փուշ բերէք,
 Անորդի մարիկն երեցէք.
 Էրեցէք միտի արեք,
 Մոտիքը հովուն տուէք:
 Քրոջ սերը, հագիւ նուազ անձնուէր եւ խորին քան մայրականը, սապէս կ'ողբայ եղբոր մահը. —

1 Ճանկեան սխալմամբ կարծեր է թէ ասիկա ուղիղաւ է առ մեռեալ կեսուրն:

Աղբարն է քրոջ սրտին երակը,
 Անուշ խօսք մ'ուր խօսի, կ'առնէ մութատը:
 Եկուր, աղբար, եկուր, իմ աղբիւրի ջուր.
 Սիրուտ չիմ կշտացեր, ուր գնացիր դուն:
 Սիրուտ մութն իմ նստեր, լուս մի արե դուն.
 Սիրուտ պատն է փերն, եկու շարէ դուն:
 Սիրելւոյ մը մահէն շարաթներ վերջ երբ առի՞ծը կու գայ որ մտերիմները այցելեն սգաւորը մխիթարելու, սգաւորը սա տողերով կը հուշակէ իր սուգին մշտնջենաւորութիւնը. —

Գիտես թը մոռցեր իմ քեզ,
 Չիմ մոռցեր, դուն մոռնալու չես:
 Մտեր էիր մէջ սրտիս,
 Աչերուս ալ ելլելու չես:
 Հիտեւեալ երկտողը աւելի անմեղ մանուկներու վրայ ըստած է. —

Առանք ու բարձր լէռն ելանք.
 Թռուցարք ու վար մնացարք:
 Իսկ երբ ոգեւարքի նեղութիւնը մասնաւոր սաստկութիւն մը ունեցած ըլլայ, կ'ըսեն. —

Ինչեխ խեղճերով մեռաւ,
 Վար իջան ամպերն ու լացին:
 64. Այս ալլազան երգերուն մէջ տեղ տեղ զանազանութիւններ եւ տարբերութիւններ մտած են յիշողութենէ յիշողութիւն եւ սերունդէ սերունդ անցնելով: Տարբերութիւնը մերթ ազատութեան եւ մերթ սխալման արգիւնք է: Ճանկիկեանի հաւաքածոյին մէջ օրօրի տող մը կ'ըսէ՝ «Աղուոր ես քոյրս ի վեր», իսկ ես լսած եմ՝ «Աղուոր ես քոյրս ի վեր», Նոյն հաւաքածոյին մէջ կ'ըսուի. —

«Արունը բնէ՛ր» ա՛նէ՛հ,
 Տի խմիմ անպակ գինու պէս,
 Իսկ ես լսած եմ սապէս. —
 «Արունը Խա՛նէ՛ն ա՛նէ՛հ»,
 Տի խմիմ անպակ գինու պէս.
 Անգ զբուած է սապէս. —
 «Հարսնուկ քեզ խրատ մի տամ,
 Թը տէօվէթ ունիս նը մնէ:
 Զբոս ականջտ իս արէ:
 Զինչ ըսիմ նը ան արէ,
 Ուր գան ու հազար ըսին» եւն:
 Իմ լսածս աւելի պարզ է. —
 «Հարսնուկ, քեզ խրատ մի տամ,
 Ակնճակտ իս արէ.
 Ուր գան ու հազար ըսին . . .»

Օրօրի տուն մը կայ ուր «Լեւոնբէն», կամ

‘լեռնէն,ի տեղ “լեռնէն” ըստ անուշա-
դրութեամբ: —

Օրօր օրօր եղներն ին եկեր,
եղներն ին եկեր, լեռնէն ին իջեր,
(կամ — եղներն ին եկեր, լեռնէն ին իջեր),
գեղ ալ անուշ քնիկ ին բերեր:

Յայտնի սխալ մըն է ճանիկեանի օրինակին
տողը որ կ'ըսէ “եղներն ին եկեր, “լեռնէն ին
իջեր, Եղներն եղն կրնար աւելի բարձր
վայրէ մը, ամպերէն, իջնել լեռները, այլ
լեռնէն կ'իջնեն քաղաքը կամ գաշտը:

(Հարաւորութիւն)

Մ. Ս. ԳԱՐՈՐԻԷԼԵԱՆ

ՄԱՏԵՆԱՌՈՍԱԿԱՆ

ԼՈՒՍԱՐԻՆ, Ա. տարի. Մթննայտան եւ ատաղջն ըն-
թեցաւ կազմեցն Սո. Լիսիցիան, Յովհ. Թումա-
նեան եւ Լ. Շանթ, պատկերազարդեց Վ. Ախիկեան:
Տփ. 1907. մի 8°, էջը 96, գին 30 և.:

Արդէն ընդհանրացած է այն կարծիքը թէ
մանկան մը մտաց կարողութիւնները զարգացը-
նելու համար լաւագոյն մեթոտն է սկիւղ գործ-
նական մասէն եւ առաջնորդել տեսականին:
Այդ մեթոտը այնչափ աւելի կ'օգտէ, որչափ
փոքր է մանուկը: Մեր առջեւն ունեցած մա-
տենը այս մեթոտին կը ծառայէ: Մեթոտս,
թէպէտ պոյսահայ դասագրոց մէջ արդէն
սկսած էր մուտ գտնել, այսու հանդերձ Լու-
սարբի Յրգ. Հրատարակիչը, որչափ կը տես-
նուի, զայն մասնաւորապէս իրենց ուշադրու-
թեան առարկայ ըրած են: Այբբենարանս առա-
ջին էջէն սկսեալ պատկերազարդ է, ըստ որում
հայ լեզուին տառերն ուսուցած ժամանակն իսկ,
աշակերտին կը ցուցնեն նախ առարկան եւ
ետքէն առարկային անուան վրայէն կ'ուսուցանեն
այն տառերը, որոնցմով որ կը գրուին առար-
կայից անունները: Այբբենարանիս գնահատելի
ուրիշ կողմն ալ այն է, որ մանուկը գրել, կար-
դալ եւ առարկաները ճանչալ իրարմէ գանա-
զանել սորված ժամանակը՝ կ'ուսանի միեւնոյն
ատեն հայ տառերու գեղագրութիւնը, որով-
հետեւ տպագիր գրերուն քովը՝ կից են նաեւ
ձեռագիր ձեւերը: Ընթերցանութեան մասն ալ
(նոյնպէս պատկերազարդ) մէկտեղ է այբբե-
նարանին հետ: Ընթերցանութեան կտորները կը
բաղկանան ընտիր ժողովրդական պատմութիւն-
ներէ (քրոյներէ), գեղեցիկ ոտանաւորներէ եւ

հանելուկներէ, որոնց ամէնուն ալ առարկան
տղուն առօրեայ լսած կամ տեսած բաներն են:
Յայտնի է թէ ընթերցանութեանս երեք տեսակ
նիւթերն ալ տղան մտաց կարողութեանց զար-
գացման մեծապէս կը նպաստեն, որովհետեւ
պատմութիւնները տղուն միտքը զօսացնելով
կ'արթնցնեն, իսկ ոտանաւորներն, մասնաւոր
բերանացի սորված կտորներն ու հանելուկներն
ալ միտքը կը սրեն: Մատենան, որ ուսուսայ
գաւառաբարբառով է, յատուկ ուշադրութիւն
դարձուցած է ուղղագրութեան ալ, ըստ որում
ըստ գրաբարի եղած հին ուղղութիւնէն շեղած՝
ուսուսայ գրականութեան ուղղագրութեան
մասին բունքն Նոր ոճին ետեւէն գացած է:
Ուստի տետրակին ամբողջ մեթոտն ու բովան-
դակութիւնը, ինչպէս կը տեսնուի, գովելի ու
գնահատելի է եւ Հրատարակչաց ալ միտքա-
րութիւն, որոնք հայ մանկուոյն կրթութիւնը կը
դիտեն: Գուսակի է որ գրեթէ ամենայն մասամբ
գնահատելի մատենան, լաւ ընդունելով թիւն ալ
կը գտնէ ուսուսայ շրջանին մէջ, որով քաղա-
ւերութիւն մ'ալ կը լսուի Յրգ. Հրատարակչաց
դեռ այսպիսի տետրերը հրատարակելու: Մեր
կողմանէ բաղձալի կէտ մ'ալ որ կար մատենի
նկատմամբ, այն էր, որ մանկան միտքը կրթել,
սրել, զարգացնելը դիտուած ժամանակ՝ ըն-
թերցանութեան յատուկ կտորներով հայ ման-
կան սիրտն ալ բարոյապէս աշխուսեցնելը դի-
տուէր: Զուր է այսպիսի կտորներ կիտուել
տետրիս մէջ:

Հ. Ա. Զ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՏԵՆԱՐԻՆ — Մխիթար Գօշի Դատաստանագիրքը
եւ Հայոց ինն ցաղաքացիական իրաւունքը. 65:
— Ծուցակ մեծադրաց Թարգմ. 71:
ԴՐԱԿԱՆ — Գրական ղեկոր. 74:
ՊԵՏԱԿԱՆ — Կիւրքին կաթողիկոս վարդ. 76: — Բիւ-
զանդին եւ Պարսկաստան. 81:
ՍԵՆՏԻՆԱՐԻՆ — Հայաստանի ինն գաւառներուն
ցուցակը Նոր անուններով ցուցատուած. 86: —
Սրբաբարի մատենագիր Հայաստանի մասին. 89:
ՆԵՃՈՒՍԱՐԻՆ — Անդալ գաւառաբարբառը. 91:
ՄԱՏԵՆԱՌՈՍԱԿԱՆ — Լուսարբի, Ա. տարի. 96:

ՀՐԱՏԱՐԱՐԻՆ ԵՎ ՊԵՏԱՍՏԱՆԱՐԻՆ ԵՎ ԵՎԻՆԻՆ

Հ. ՈՍՓԱՆԵԼ Կ. ՊԵՐՏԻՆ

Կ. ԵՆԵՆԻՆ, Մ. Ի. Բ. ԵՆԻՆ ԵՎ ԵՎԻՆԻՆ